AHMED SERDAREVIĆ

HADŽ

TUMAČENJE DŽABIROVOG R.A. HADISA
O OPROSNOM HADŽU

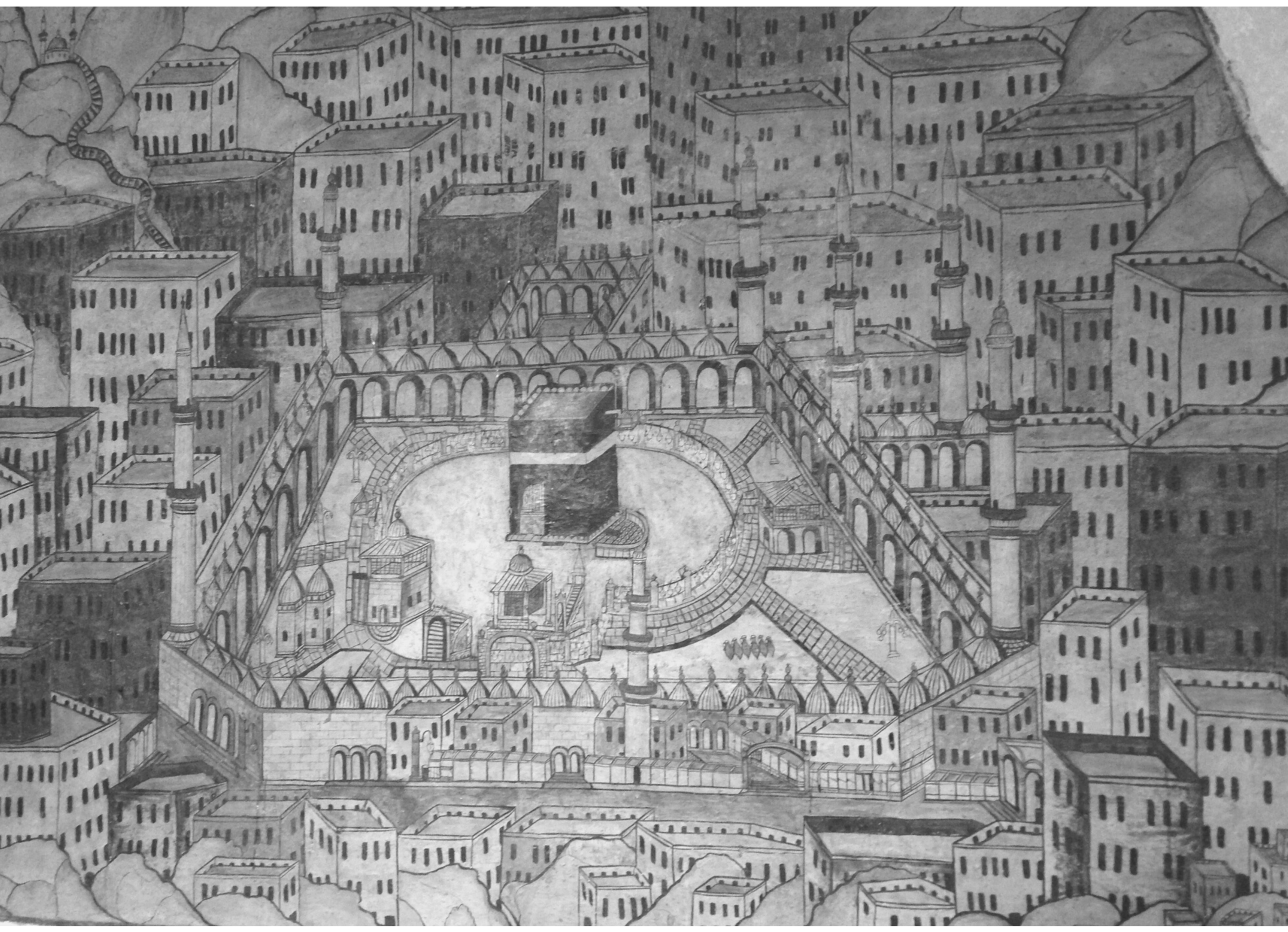

SADRŽAJ

03 UVOD

04 DŽABIR R.A. I GOSTI

06 KADA JE PROPISAN HADŽ? MIKAT

07 OBAVEZA HADŽA I IHRAM

08 VRSTE HADŽA, TELBIJA, PREVOZ

09 IHRAMSKE ZABRANE

10 TAVAFI KUDUM, UMRA

11 CRNI KAMEN, ZIKR U TAVVAFU

12 MEKAMI IBRAHIM, SAFA I MERVA

13 ZIKR I DOVE NA SAFI I MERVI

14 BRIJANJE I POTKRAĆIVANJE KOSE

15 KURBANI, MINA

16 AREFAT

18 MUZDELIFA

19 BAJRAM, DŽEMRETA

20 DŽEMRE, KLANJE, BRIJANJE, TAVAF

21 TAVAFU IFADA, ZEMZEM, TAVAFU VEDA

UVOD

DŽABIR IBN ABDULLAH R.A.

Ashab Allahovog Poslanika a.s. Veliki imam, mudžtehid i hafiz.
Ensarija iz plemena Hazredž.
Prenosi mnoge predaje od Poslanika a.s., Omera, Alije, Ebu Bekra, Ebu Ubejde, Muaz ibn Džebela, Zubejra i drugih.
Od njega prenose: Ibn Musejjeb, Ata, El-Hasan El-Basri, Mudžahid, Eš-Ša'bi, Tavus i mnogi drugi.
Svojevremeno je bio medinski muftija. Prisustvovao je na Akabi sa svojim ocem i na Prisezi pod drvetom. Na zahtjev oca, ostao je da pazi sestre za vrijeme bitke na Uhudu. Učestvovao je u bici na Hendeku. U starosti je izgubio vid. Živio je devedeset i četiri godine.
Prenjeo je 1540 hadisa. Buharija i Muslim su zabilježili 58 hadisa. Buharija samostalno prenosi 26 njegovih hadisa, a Muslim 126.
(Sijeru Ea'lami En-Nubelai, Zehebi)

DŽABIR R.A. I GOSTI

Muhammed a.s. je krenuo iz Medine da obavi hadž 25. Zu-l-kadeta, devete hidžretske godine. U Mekku su stigli 4. zu-l-hidžeta. Nedugo nakon povratka u Medinu, Muhammed a.s. se razbolio i preselio na bolji svijet.
Tok Poslanikovog a.s. hadža najvjernije nam opisuje Džabir r.a. u podužem hadisu kojeg bilježi imam Muslim. Ovaj hadis je više puta tumačen, kako od starije, tako i od novije uleme. U nekoliko nastavaka, uz Allahovu pomoć, ukratko ćemo iznijeti najbitnije obrede i poruke Oprosnog hadža.
1. Uloga slijepih i osoba sa posebnim potrebama: Džabir r.a. je dočekao oronulu starost i izgubio je vid. No, to ga nije odvraćalo od aktivnog učešća u vjersko-prosvjetnim aktivnostima. Jednog dana, pohodila ga je grupa ljudi. Upitao ih je ko su, a oni su se redom predstavili. Kada je čuo ime Muhammed ibn Ali ibn Husejn, zastao je, rukama mu je dodirnuo glavu, otkopčao gornje i donje dugme i stavio ruku na njegova prsa.
2. Podučavanje djece: Muhammed je tada bio dječak, koji još nije postao punoljetan. Imam Buhari je u svome Sahihu naveo poglavlje pod naslovom: Kada se prihvaća ono što je čuo maloljetnik, i tu je naveo dva hadisa, jedan od Abdullaha ibn Abbasa r.a. koji je vidio Poslanika a.s. kako klanja na Mini i drugi od Mahmud ibn Er-Rebia r.a. koji je zapamtio kako ga je Poslanik a.s. poprskao po licu kad je imao pet godina.
Navedeno je dokaz da se prihvata ono što je maloljetnik čuo, ali tek nakon što postane punoljetan. A sam dodir po prsima može se tumačiti kao znak pažnje prema djeci, ali vjerovatno i kao poštovanje prema njemu budući da potiče od Huseina r.a., unuka Poslanika a.s.
3. Pozdrav sa “merhaba”: Merhaba (dobro došao), o bratiću! To je sunnet Poslanika .a.s koji je pridošlice dočekivao riječima “merhaba”. Poslanik a.s. se tim riječima obraćao i svojoj kćerci Fatimi. Buharija je u svome Sahihu naveo poglavlje pod naslovom: Izgovaranje riječi merhaba.

4. Lijek za neznanje je pitanje učenih ljudi: “Pitaj me što želiš!”, reče Džabir r.a. “Poduči me o hadžu Poslanika a.s.”, upitao je dječak Džabira r.a.
5. Namaz se ne odlaže i u namazu moramo biti propisno obučeni, u što spada pokrivanje ramena: “Nastupilo je vrijeme namaza, pa je ustao sa ogrtačem u koji se je umotao i koji je prebacio preko ramena”. Pokrivanje ramena nije obaveza, ali je bolje zbog riječi Poslanika a.s.: “Neka niko od vas ne klanja u jednom komadu odjeće, koji ne pokriva rame.” (Ahmed). Zato je imam Ahmed smatrao da treba pokriti barem jedno rame. Ali, ipak se ovdje misli na oba ramena.
6. Slijepac predvodi namaz onima koji vide: “Pa je predvodio namaz”. U hadisu stoji: “Ljude predvodi onaj koji najviše zna Kur’ana...” (Muslim).

KADA JE PROPISAN HADŽ? MIKAT

7. Kada je propisan hadž? “Džabir r.a. je pokazao rukama da Poslanik a.s. nije obavio hadž devet godina, a onda je desete godine po hidžri objavljeno ljudima da će Poslanik a.s. obaviti hadž.” Poslanik a.s. je obavio najmanje jedan hadž prije poslanstva. Navodi Buhari da je Poslanik a.s. boravio na Arefatu, sa narodom, iako Kurejšije nisu boravile na Arefatu, što je izazvalo čuđenje Džubejr ibn Mut’ima. Hadž je propisan devete godine po hidžri, pa je Poslanik a.s. poslao Ebu Bekra r.a. kao predvodnika hadžija i naredio mu je da objavi da od naredne godine mušrici neće obavljati hadž, kao i da će biti zabranjeno nagim licima da obilaze oko Kabe, a što je do tada bio slučaj. U tome se nazire i mudrost zašto je Poslanik a.s. obavio hadž tek naredne godine, tako da nije bilo prostora za spajanje islamskog i predislamskog načina obavljanja hadža.
8. “Veliki broj ljudi je pristigao u Medinu, želeći da ih predvodi Muhammed a.s. i da obavljaju sve obrede onako kako on bude obavljao.”
9. Mikat Zu-l-Hulejfa: “Zatim smo krenuli i stigli do Zu-l-Hulejfe.” Mikat je granica harema i hadžija je može preći smo u ihramu (dvodjelna odjeća). Ihram se može obući i prije dolaska na mikat. Pored prostornih granica, postoje i vremenske: to su mjeseci hadža ševval, zu-l-ka'de i zu-l-hidže.

10. Hadž obavljaju i maloljetnici, žene u stanju hajza i nifasa: “Pa je Esma bint Umejs rodila Muhammeda, sina Ebu Bekra r.a. te je poslala vijest Poslaniku a.s. i pitala kako da postupi. Poslanik a.s. je odgovorio da se okupa, povije se sa odjećom i da obuće ihram”. Iz navedenog možemo zaključiti da ne treba odlagati obavljanje hadža, jer je trudnica znala da će u putu roditi ili da će se to desiti u Mekki. I sama činjenica da je preko stotinu hiljada ashaba krenulo na hadž govori u prilog ovoj tvrdnji. Žena u hajzu ili nifasu će obaviti sve radnje hadža osim tavafa, obilaska oko Kabe. Čekaće da se očisti, a ukoliko bude morala uskoro da krene nazad, onda će staviti uložak i učiniti tavaf. Po mišljenju Ebu Hanife, potrebno je da u tom slučaju zakolje kurban. Također, treba napomenuti da i dijete može obaviti dobrovoljni hadž, ali obaveza hadža ispunjava se samo nakon punoljetstva. Za ženu postoji dodatni uslov, a to je prisustvo mahrema, osobe sa kojom ne može stupiti u brak. Iako po mišljenju jednog dijela uleme može obaviti hadž bez mahrema, ukoliko je u društvu pouzdanih žena koje predvodi dobar i pouzdan vodič i ukoliko je put bezbjedan. Lijepo je, kako stoji u hadisu, da se hadžija okupa prije oblačenja ihrama.
11. “Poslanik a.s. je klanjao u džamiji, pa je zajahao (devu po imenu) El-Kasva, a kada su izašli na El-Bejda, vidio sam hadžije koje su ispunile vidokrug i ispred, i iza, i sa desne i sa lijeve strane. Poslanik a.s. je bio među nama i spuštala mu se objava Kur’ana, čije je tumačenje on poznavao. Sve što je radio, i mi smo radili.” Muslim prenosi da je Poslanik a.s. klanjao podne namaz nakon ihrama, a jedan dio uleme smatra da ukoliko nije nastupilo vrijeme namaza treba klanjati dva rekata nakon oblačenja ihrama. Kod većine uleme, hadžija može prati kosu nakon što obuće ihrame.
12. Poželjno je da se hadžija namiriše prije oblačenja ihrama. Prenosi se od Aiše r.a. da je ona nanosila miris na Poslanika a.s. kod ihrama, kao i nakon skidanja ihrama a prije tavafa. (Buharija)

13. Hedj – Poslanik a.s. je poveo sa sobom kurban (hedj), i na taj način odlučio da obavi jednu od tri vrste hadža, pod nazivom kiran, koji podrazumjeva da se u istom ihramu obavi i umra i hadž. Druga vrsta je temettu', koji predviđa da se u jednom ihramu obavi umra, da se zatim skine ihram i da se opet oblače ihrami za obrede hadža. Treća vrsta je ifrad, odnosno obavljanje hadža bez umre. Ulema nema jednoglasno mišljenje po pitanju da li bolje obaviti kiran ili temettu' hadž. Oni koji smatraju da je bolji kiran, opravdavaju svoje mišljenje činjenicom da je Poslanik a.s. obavio kiran hadž, a oni koji smatraju da je temettu' bolji, pozivaju se na riječi Poslanika a.s. nakon obavljene umre: "Da nisam uradio što sam uradio, ne bih poveo sa sobom hedj (kurban), već bih učinio umru, pa ko od vas nema hedja, neka skine ihram i neka mu ovo bude umra."
14. Pješke ili u prevoznom sredstvu: "Bilo je jahača i pješaka". Poslanik a.s. je jahao devu. Polazak pješaka na preko 400 km dug put govori u prilog mišljenja po kojem je hadž obaveza koja se ne smije odlagati nakon ispunjenja uslova!
15. Telbijja: Mušrici su za vrijeme hadža izgovarali riječi kojima se Allahu pripisuje drug, a Poslanik a.s. je donosio telbijju kojom se negira postojanje drugih božanstava: "Odazivam ti se Allahu moj, odazivam, Ti nemaš druga, odazivam ti se, Tebi pripada zahvala, blagodat i vlastt, Ti nemaš druga". I muškarci i žene dižu glas prilikom izgovaranja telbijje. Prenosi se od Ibrahima En-Nehaijja da je rekao da se telbijja donosi "nakon farz namaza, kad se silazi u dolinu ili penje na uzvisinu, kad se sretne jahač i kad se uzjaše jahalica" (Musannef Ibn Ebi Sejbe).

IHRAMSKE ZABRANE

16. Ihramske zabrane: Zabranjeno je muhrimu brijati dlake, mirisati se, pokrivati glavu, oblačiti šivenu odjeću, loviti, zaručiti se, vjenčati se, imati odnos, potkraćivati nokte. Ovo je jednoglasan stav uleme, a po nekima je zabranjeno pokrivati lice. Dozvoljeno je trljati glavu. Žena nema posebnog ihrama koji oblači, osim što ne smije pokrivati lice nikabom niti smije nositi rukavice. Nije zabranjeno zaklanjanje od sunca sa bilo kojim predmetom, poput kišobrana ili sličnog.
17. Lov: Od zabrane lova izuzete su životinje za koje je Poslanik a.s. rekao: “Pet je nevaljalica: ubijaju se izvan harema i u haremu: akreb, miš, zmija, vrana, napadan pas”. (Muslim)
18. Pokrivanje glave: prenosi Ahmed i autori Sunena da je čovjeka usmrtila deva, pa je Poslanik a.s. rekao: “Operite ga vodom i sedrom, umotajte ga u dva ćefina, nemojte ga mirisati, nemojte mu prekrivati glavu, jer će on biti proživljen na Sudnjem danu izgovarajući telbijju.”

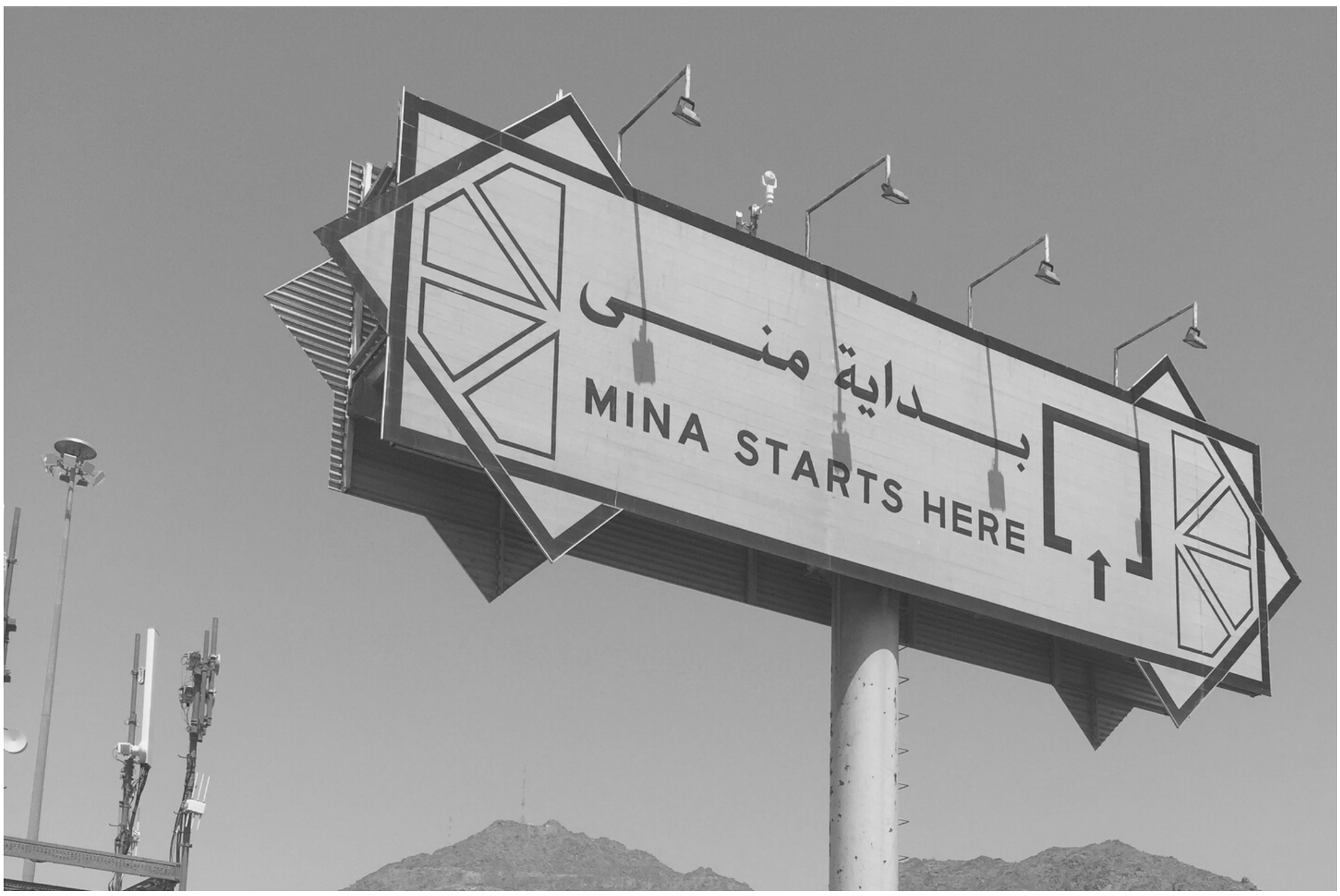

TAVAFI KUDUM, UMRA

20. “Pa kada smo došli do Bejtullaha, dotakao je Rukn (Crni kamen), pa je tri kruga obišao užurbano, a četiri hodajući”...Lijepo se okupati prije ulaska u Mekku, jer se prenosi od Abdullaha ibn Omera r.a. da bi uvijek prenoćio u Zu-Tuva, okupao se izjutra i po danu ulazio u Mekku; isti postupak se prenosi i od Poslanika a.s. U današnjim uslovima, može se uzeti da je dovoljno okupati se prilikom oblačenja ihrama, ukoliko će se brzo stići u Mekku. Nema posebnog zikra, dove kao ni dizanja ruku kad se ulazi u harem ili kad se ugleda Kaba. Muhrim neće klanjati dva rekata tahijjetu-l-mesdžida, već će učiniti tavafi kudum, koji je sunnet, i za mutemettia je to tavaf za umru. Za vrijeme tavafa i sa’ja neće se donositi telbijja. Mufrid (osoba koja obavlja samo hadž) i karin (osoba koja u jednom ihramu čini hadž i umru) će poslije nastaviti sa telbijjom, a mutemetti’ (osoba koja oblaći jedan ihram za umru, a drugi za hadž) tek nakon oblaćenja ihrama i nastaviće sve do bacanja kamenčića kod džemretu-l-Akabe. Lijepo je abdestiti prije tavafa, jer je tako učinio Muhammed a.s., ali nije obaveza. Treba donijeti nijjet prije početka tavafa. Tavaf počinje od Crnog kamena, koji će biti sa naše lijeve strane. Ne smije se obavljati tavaf u kontra smjeru. Prva tri kruga muškarci obavljaju trčećim korakom, a zadnja četiri hodajući. Trčanjem se iskazuje snaga, baš kao što je Muhammed a.s. činio dok su mušrici kontrolisali Kabu i na taj način je opovrgnuo njihovu tvrdnju da je medinska groznica oslabila muslimane. Također, desno rame treba otkriti tako što se ihram stavi pod pazuh, i to samo u tavvfu, a ne prilikom sa’ja. Trčanje (reml) i isticanje desnog ramena su radnje vezane samo za prvi tavaf – tavafu kudum.

CRNI KAMEN, ZIKR U TAVVAFU

21. Kod Crnog kamena će se izgovoriti: “Bismillahi, Allahu ekber.” Jedan od momenata koji najbolje oslikava kako su ashabi pomno, u stopu pratili postupke Muhammeda a.s.jeste ljubljenje Crnog kamena. Kaže Omer r.a.: “Znam da si ti samo kamen koji ne šteti niti koristi, i da nisam vidio Poslanika a.s. kako te ljubi, ne bih te poljubio.” (Buhari). Ko može, treba poljubiti Crni kamen. Ko ne može, treba ga dotaći rukom, pa poljubiti ruku. Ko ne može ni to, treba ga dotaći štapom, pa poljubiti štap. Ko ne može ni to, treba se okrenuti prema Crnom kamenu, pogledati ga, ukazati na njega rukom i izgovoriti tekbir. Treba pokušati doći do Crnog kamena, ali ne smijemo drugima štetiti. Muhammed a.s. je rekao Omeru r.a.: “O Omere, ti si snažan čovjek, nemoj se gurati oko Crnog kamena pa da naškodiš slabom. Ukoliko pronađeš prolaz, dotakni ga, a ako ne, okreni se prema njemu i donesi tekbir.” (Ahmed). I Jemenski ugao će se po mogućnosti dotaći.

22. Zikr u tavafu: Prenosi se da je Poslanika a.s. između Crnog kamena i Jemenskog ugla učio: “Rabbena atina fi-d-dunja haseneten ve fi-l-ahireti haseneten ve kina azabe-n-nar.” (Ahmed) “Gospodaru naš, daj nam na dunjaluku dobro, a i na ahiretu dobro, i zaštiti nas od kazne vatrom.” Tavaf nema neku posebnu dovu, već se uči ono što je lahko i čime tražimo dobor ovog i budućeg svijeta. Malik i Ahmed su smatrali pokuđenim učenje Kur’ana u tavafu, a Ibn Mubarek i Šafija su to smatrali pohvalnim. Tavaf se može obaviti na jahalici ili u kolicima ili nosiljci. Ukoliko nas zadesi namaz u toku tafa, obavićemo namaz i nastaviti sa tavafom. U tavafu se može pričati. Tavaf možemo obavljati u papučama, ali je bolje imati posebne papuče za tavaf, u kojima se ne ide po okolnim ulicama. To se prenosi od Tavusa. U Kabu je pokuđeno ući u papučama.

MEKAMI IBRAHIM, SAFA I MERVA

23. Mekamu Ibrahim: “A zatim je otišao do Mekami Ibrahima i proučio ‘I klanjajte na Mjestu Ibrahimovu’, pa bi stao tako da je Mekami Ibrahim bio između njega i Kabe.” I klanjao je dva rekata na kojima je učio sure El-Kafirun i El-Ihlas. Lijepo je da klanjač ispred sebe postavi sutru – prepreku, ali mu ne smeta i ako ljudi prolaze ispred njega.
24. Safa i Merva: “A zatim je izašao kroz vrata ka Safi, a kada se približio Safi, proučio je ‘Zaista su Safa i Merva od Allahovih znamenja’ (Bekara:157) i rekao da počinje sa onim sa čime je Allah počeo, tj. sa Safom”. Aiša r.a. je rekla: “Allah neće upotpuniti hadž čovjeka niti njegovu umru, ukoliko nije hodio između Safe i Merve.” (Muslim). Ko propusti sa’j (hod između brežuljaka Safe i Merve), treba zaklati kurban. Nije obavezan abdest za hod između Safe i Merve. Ne postoji dobrovoljni sa’j, jer za to nemamo dokaza, kao što nemamo dokaza za dobrovoljno bacanje kamenčića na Mini, stajanja na Arefatu izvan obreda hadža. Moramo sedam puta hoditi između Safe i Merve.

25. “Pa kada se je popeo na Safu i kada je vidio Bejtullah, okrenuo se je prema kibli.” Danas je teško vidjeti Kabu sa Safe, ali se zato trebamo okrenuti prema Kibli. “Zatim je veličao Allaha riječima: ‘La ilahe illallahu vahdehu la šerike leh, lehu-l-mulku ve lehu-l-hamdu, ve huve ala kulli šejin kadir, la ilahe illallahu vahdehu, endžeze va’dehu ve nesare abdehu ve hezeme-l-ahzabe vahdehu’, pa je učio dovu i izgovorio pomenuto tri puta.” Od Poslanika .a.s nije prenesena dova koju je učio, ali se prenosi od Abdullaha ibn Omera r.a. da je učio: “Allahu moj, ti si rekao: ‘Zovite me, ja ću vam se odazvati’ (Gafir:60), a ti ne kršiš obećanje, pa te molim da kao što si me uputio na islam da ga od mene ne uzimaš sve dok me ne usmrtiš kao muslimana.” (Malik). Prenosi se od Omera r.a. da je na Safi donio sedam tekbira. Nakon svaka dva tekbira, hvalio je Allaha dž.š., učio dovu i donosio salavat na Poslanika a.s. (Musannef Ibn Ebi Šejbe). Od Ibrahima En-Nehaija se prenosi da su učenici Abdullaha ibn Mesuda r.a. stajali na Safi i Mervi onoliko koliko treba da se prouči 20-25 ajeta. Prilikom dove se dižu ruke, jer je Abdullah ibn Omer r.a. rekao: “Ruke se dižu na sedam mjesta: na početku namaza, kod Kabe, na Safi i Mervi, na Arefatu, na Muzdelifi, kod dva džemreta (malog i srednjeg, tj. prva dva džemreta, ali ne i kod zadnjeg)” (Šerhu meani al-asar, Tahavi). Za vrijeme samog hoda, prenosi se da je Ibn Mesud r.a. učio: “Gospodaru, oprosti i smiluj se, ti si najsilniji i najplemenitiji” (Musannef Ibn Ebi Šejbe).

26. “Zatim se spustio ka Mervi, pa kada je stigao do sredine doline, pohitio je, a kada bi krenuo da se uspinje, opet bi normalno hodio.” Danas je srednji dio doline označen zelenim svjetlima, i na tom potezu se užurbano kreće. “Sve dok nije došao na Mervu, i učinio je tamo isto što je učinio na Safi.” U toku sa’ja, hadžija neće podvraćati ihram ispod desnog ramena. Na kraju sa’ja, na Mervi, ne uči se dova. Sunnet je da se obrije kosa nakon sa’ja, ukoliko nije riječ o mutemettiu’ (hadžiji koji skida ihram za umru i poslije oblači ihram za hadž), jer će on sam potkratiti kosu, kako bi mu ostalo kose za brijanje na dan bajrama. Poslanik a.s. je mutemetiu’ naredio da potkrati kosu: “Potkratite kosu, pa boravite do Jevmu et-tervijeti (8. Zu-l-hidže) bez ihrama, pa onda obucite ihrame za hadž.”(Buhari). Tako su uradili ashabi, svi su potkratili kosu. Čelava osoba treba da barem pređe preko glave sa britvom.
24. “Pa je rekao: da se mogu vratiti, ne bih poveo kurbana (hedja), već bih učinio umru”. To je dokaz da je bio karin (u jednom ihramu je obavio i hadž i umru). Poslanik a.s. je ovim riječima izrazio želju da učini još više dobra, a što se tiče hadisa u kojem stoji: “Riječi ‘da sam uradio to i to (u prošlosti)’ otvaraju posao šejtanu” (Muslim), to se odnosi samo na dunjalučke stvari, odnosno nezadovoljstvo Allahovim određenjem.
25. “Ko od vas nije poveo hedja (kurbana), neka skine ihram, i neka obavljeno učini umrom.”
26. “Pa je ustao Suraka bin Malik bin Džu’šum i pitao: ‘da li je to samo za ovu godinu ili zauvijek?’, pa je Poslanik a.s. spojio prste i rekao dva puta: ‘umra je ušla u hadž, zauvjek, zauvjek.” Tako je Poslanik a.s. pojasnio da je vrijeme hadža i umre jedno vrijeme, nasuprot shvatanju predislamskih Arapa da je umra zabranjena u mjesecima hadža.

27. “Alija je došao iz Jemena sa devama Poslanika a.s., pa je vidio da je Fatima r.a. okončala ihramske zabrane, i da je obukla obojenu odjeću i da je nanijela kanu, što joj je zamjerio Alija. ‘Otac mi je to naredio’, odvratila je Fatima r.a. Pa je Alija r.a. pripovijedao u Iraku da je otišao do Poslanika a.s. da se požali na Fatimu r.a. i da ga pita za pojašnjenje onoga što je čuo. Rekao sam mu da sam joj to zamjerio, na što je Poslanik a.s. rekao: ‘Istinu je rekla, istinu je rekla. Zatim me je Poslanik a.s. upitao šta sam rekao kada sam nanijetio hadž. Pa sam mu rekao da sam izgovorio: ‘Allahu moj, ja nijjetim onako kako je nijjet učinio Muhammed a.s.’.”
28. “Alija r.a. je iz Jemena dotjerao stotinu deva kao hedj (kurban), pa su ljudi skinuli ihrame osim onih koji su imali hedj (kurban).”
29. “Pa kada je nastupio Jevmu Tervijeti, uputili se se ka Mini”. To je 8. dan zu-l-hidžeta, a nazvan je tako jer ljudi tada obezbjeđuju vodu za naredni period. Sunnet je da hadžija toga dana dođe na Minu i da tamo klanja podne namaz.
30. “Pa su donijeli nijjet za hadž, a Poslanik a.s. je uzjahao devu, i tamo je klanjao podne, ikindiju, akšam, jaciju i sabah namaz.” Ihram se može obući na bilo kojem mjestu toga dana. Sunnet je da se namazi krate na Mini, Arefatu, te opet na Mini. Prenoćiti na Mini, uoči dana Arefata, je sunnet Muhammeda a.s.
31. “A zatim je malo sačekao, dok sunce nije izašlo, pa je naredio da se postavi šator u mjestu Nemire.” Nemire je mjesto pored Arefata, ali ne pripada Arefatu. Lijepo je učiti tekbire i telbijju kad se sa Mine krene na Arefat. Prenosi se od Abdullaha ibn Omera r.a. da je rekao: “Poranili smo sa Poslanikom a.s. sa Mine ka Arefatu, neki su učili telbijju, a neki tekbire.” (Muslim).
32. Tekbiri poslije farz namaza, od sabaha dana Arefata pa do zadnjeg dana bacanja kamenčića na Mini: Prenosi se od Ibn Abbasa r.a. da je donosio tekbire od sabaha dana Arefata pa do zadnjeg dana tešrika (Musannef Ibn Ebi Šejbe). Tekbir glasi: “Allahu ekber, Allahu ekber, la ilahe illallah, vallahu ekber, Allahu ekber, ve lillahi-l-hamd.” (Musannef Ibn Ebi Šejbe).

33. “Pa je Poslanik a.s. krenuo, a Kurejšije nisu sumnjale da će stajati kod Mešari-l-harama, kao što je bio običaj Kurejšija prije islama.” Mešari-l-haram je na Muzdelifi, gdje su Kurejšije provodile taj dan, a ostali Arapi su bili na Arefatu, izvan harema. “Poslanik a.s. je produžio sve dok nije stigao na Arefat, pa je naišao na postavljen šator kod Nemire, pa je tu odsjeo sve dok sunce nije prešlo polovinu neba, pa je naredio da se osedla (deva) Kasva.” Ovo je dokaz da hadžija može boraviti u hladu šatora, vozila, suncobrana.
34. “Zatim je stigao u dolinu i održao hutbu narodu”. Sunnet je da se vođe obrate narodu na ovom mjestu i u ovo vrijeme. Nevevi spominje da je Poslanik a.s. na hadžu održao četiri hutbe: sedmog dana zu-l-hidžeta u Mekki, na dan Arefata, na dan klanja kurbana na Mini, i na dan prvog odlaska sa Mine (12. dan zu-l-hidžeta).
35. “Pa je rekao: ‘Vaša krv i vaši imeci su nepovredivi, kao nepovredivost ovoga dana, u ovom mjesecu, u ovom mjestu. Sve vezano za predislamski period bacam pod noge, i krvnu osvetu iz predislamskog doba, i prva krv koje se odričem je krv sina Ibn Rebia’h ibn Harisa, koji je bio dojenče u Beni Sa’du, pa ga je ubilo pleme Huzejl. Prva kamata koje se odričem je kamata Abbasova” Primjećujemo da je Poslanik a.s. naglasio važnost prava drugih i nije naredio bilo šta što se tiče isključivo Allahovih dž.š. prava, jer je uslov za tevbu da uzurpirana prava drugih nadomjestimo. Također, predvodnik mora početi od sebe i svoje porodice, pa tek onda isto zahtjevati od naroda. Sunnet je skratiti trajanje hutbe i namaza, jer je dova važnija od drugih stvari.
36. “A zatim je proučen ezan, pa je klanjao podne, pa je proučen ikamet, pa je klanjao ikindiju, i nije klanjao bilo šta između njih.” Taj dan je bio petak, ali Poslanik a.s. nije klanjao džumu.
37. Vrijeme boravka na Arefatu: Od podne dana Arefata pa do zore, pa ko boravi tamo do zore, hadž mu je ispravan. Sunnet je boraviti na Arefatu od kad sunce pređe polovinu neba pa sve do zalaska sunca. Nije obavezan taharet niti okretanje prema kibli, pa čak ni nijjet.

38. “Zatim je Poslanik a.s. uzjahao (devu) sve dok nije došao do mjesta stajanja, pa je stomak deve Kasva postavio prema stijenama, ispred njega su bili okupljeni ljudi i okrenuo se prema kibli, te ostao u tom položaju sve do zalaska sunca.”
39. Vrijeme stajanja na Arefatu: kaže Poslanik a.s.: “Ko prisustvuje ovom našem namazu, ko bude stajao sa nama sve dok ne krenemo, a prije toga je stajao na Arefatu po danu ili po noći, njegov hadž je upotpunjen...” (Ebu Davud). Nije obaveza stajati na Arefatu i po danu i po noći. Pa ćak i onaj koji sam po noći bude stajao na Arefatu, njegov hadž je upotpunjen.
40. Post dana Arefata: Poslanik a.s. nije postio na dan Arefata dok je boravio na Arefatu. Ljudi su posumnjali da li Poslanik a.s. posti taj dan, pa su mu pružili posudu sa mlijekom, pa se napio iz nje (Buhari).
41. Prilikom silaska sa Arefata, “Poslanik a.s. je iza sebe na devi posadio Usamu i krenuo pritegnuvši uzde devi Kasvi, tako da joj je glava dodirivala sedlo, a desnom rukom je pokazivao i govorio: ‘O ljudi, smireno, smireno’. Kad bi došli do uzvisine, malo bi popuštao uzde, dok se ne svalada uspon.” Na ovaj način, Poslanik a.s. je vodio računa i o pješacima, ali i o slabijim jahalicama, tako da su se svi kretali približnom brzinom. Arapska poslovica kaže da slabi predvode karavanu. Odnosno, karavana se prilagođava njihovom tempu. Poslanik a.s. je imao običaj da sačeka začelje karavane i da provjeri da li neko zaostaje. Tako je jednom prilikom primjetio da zaostaje Džabir r.a., pa je došao do njega, pitao ga za razlog sporijeg kretanja, te odlučio da kupi njegovu devu. Kada su došli u Medinu, Poslanik mu je dao ugovorenu cijenu, a vratio mu je i devu, jer je Džabir r.a. bio izrazito lošeg materijalnog stanja.

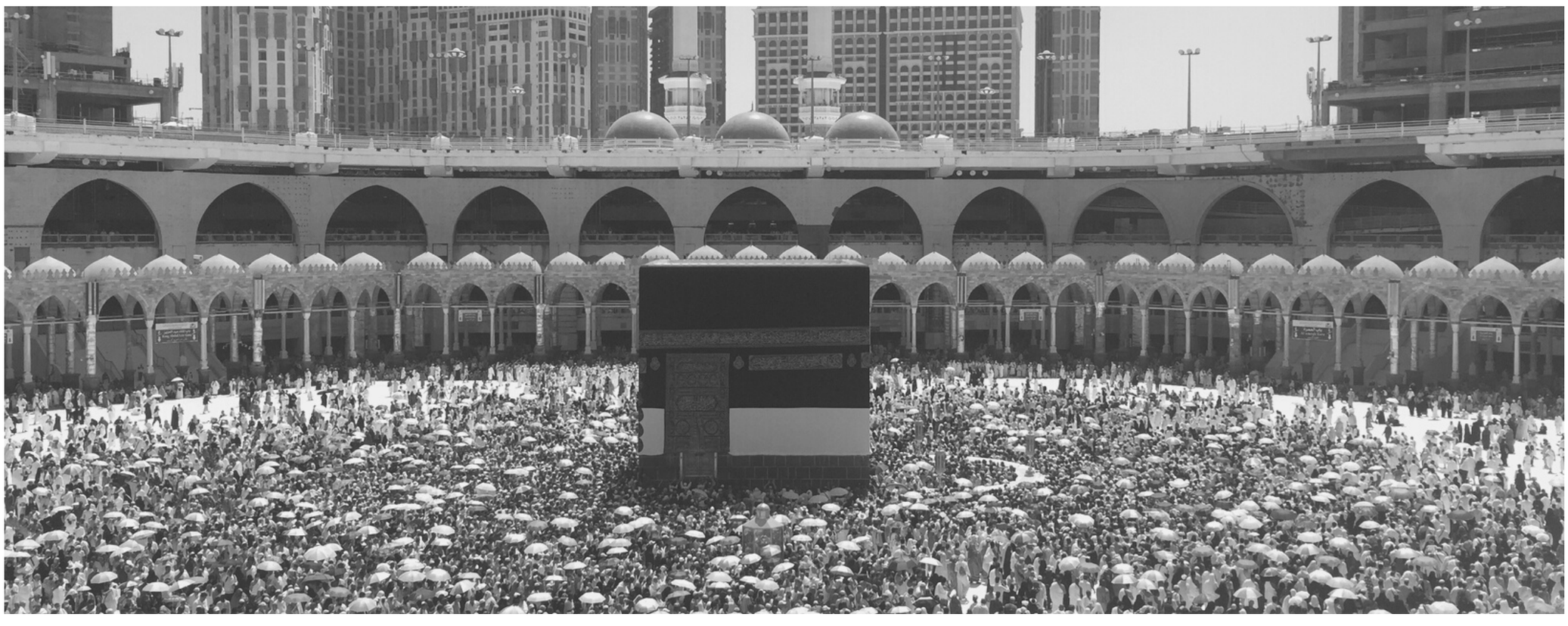

42. “Pa je stigao na Muzdelifu, gdje je klanjao akšam i jaciju sa jednim ezanom i dva ikameta, i nije ništa klanjao između ova dva namaza.” Sunnet je da se spoje i skrate akšam i jacija u jacijskom vremenu. Onaj ko smatra da ne može stići na Muzdelifu do isteka jacijskog vremena može klanjati gdje se zatekne u putu. Kao što je dozvoljeno da se spoje ova dva namaza i u akšamskom vremenu, ukoliko stignemo ranije. Ebu Hanife to ne dopušta, jer je za njega spajanje dio hadžskih obreda, a ne samo olakšica za putnika. Naravno, sunnet je klanjati oba namaza u jacijskom vremenu.
43. “Zatim je Poslanik a.s. legao do zore, pa je klanjao sabah sa ezanom i ikametom kada je nastupio. Zatim je uzjahao Kasvu, pa je stigao do Mešari-l-harama, okrenuo se prema kibli i činio dovu, učio tekbire, la ilahe illallahu, i stajao je dok se nije dobro razvidilo, a potom je krenuo prije izlaska sunca.” Džabir r.a., kao prenosilac ovog hadisa, nije spomenuo da je Poslanik a.s. klanjao vitr ili noćni namaz te večeri. Međutim, vitr treba klanjati i zatim provesti ostatak noći spavajući ili ako san ne dolazi na oči, barem ležeći, jer je i ležanje pola spavanja. U današnjim uslovima, to je dosta teško, jer na Muzdelifi nema ni hotela ni šatora. Tako da se u Mekki mora kupiti spužva na kojoj će se provesti ta noć pod vedrim nebom. Pustinjski pijesak je još uvijek topao, oko vas hadžije sakupljaju kamenčiće za sutrašnje bacanje na džemretu-l-akabi. Nadolazeće grupe će spajati akšam i jaciju. Autobusi će prevoziti hadžije obližnjim putem, a helikopteri će nadlijetati Muzdelifu. Javna rasvjeta također neće baš biti od pomoći. Ali i pored toga, trebamo pokušati zaspati! Prenosi se od Esme r.a. da je klanjala noćni namaz, zatim bacala kamenčiće i prije sabaha se vratila na Muzdelifu (Buharija). To je olakšica za slabe, tj. da nakon polovice noći napuste Muzdelifu. Drugo ime za Muzdelifu je Džemu’.

44. Prvi dan bajrama, dan klanja kurbana ili dan velikog hadža: “Posadio je iza sebe Fadla ibn Abbasa r.a., čovjeka lijepe kose, blijede kože, zgodnog izgleda. Pa kada je krenuo Poslanik a.s., pored njih su užurbano prošle žene, pa je Fadl počeo da ih gleda, a Poslanik a.s. je stavio ruku na njegovo lice: Fadl je zatim nastavio da gleda sa druge strane, pa je Poslanik a.s. opet stavio ruku na njegovo lice.”
45. “I tako je išao dok nije stigao u dolinu Muhassir”, između Muzdelife i Mine, “pa je malo ubrzao, i krenuo putem koji vodi ka velikom džemretu, sve dok nije stigao do džemreta koja je kod drveta.” To je džemretu-l-Akaba, i tu se bacaju kamenčići. To je prvo što radi hadžija koji dolazi sa Muzdelife, ali nema smetnje da prvo izvrši neki drugi obred.
46. “Pa je bacio sedam kamenčića, i sa svakim kamenčićem je donosio tekbir.” Sa početkom bacanja kamenčića prestaje donošenje telbijje. “Kamenčići su malehni”, tj. Veličine nokta, sa njima se ne lovi niti se gađa neprijatelj. Možda je najbolje mjerilo da može ući u plastičnu bocu koju mnogi koriste za skupljanje dovoljnog broja kamenčića. Nakon ovog dana, bacaju se kamenčići na sva tri džemreta i to nakon što sunce pređe polovinu neba pa sve do zalaska sunca. Dovoljno je baciti kamenčiće u korito i nije obavezno pogoditi stub/zid. Kamenčići se mogu skupljati na bilo kojem mjestu. Ne treba bacati ni više ni manje od sedam kamenčića. Nema potrebe da se peru kamenčići.
47. U drugom, trećem, i ukoliko želimo četvrtom danu bajrama bacamo kamenčiće nakon podneva: Prvo se bacaju kamenčići na džemre koje je blizu mesdžida Hajf, prilazi se tako da nam bude sa lijeve strane, bacaju se kamenčići, zatim se malo udaljujemo i okrećemo prema kibli, te učimo dovu uzdignutih ruku. Zatim se ide na srednje džemre, kojem prilazimo tako da nam bude sa desne strane, bacamo kamenčiće, udaljujemo se malo, okrećemo se prema kibli i učimo dovu uzdignutih ruku. Zatim idemo ka džemretu Akaba, gdje bacamo kamenčiće, ali ne učimo dovu.

KAMENČIĆI, KLANJE, BRIJANJE, TAVVAF

48. Stub na koji se bacaju kamenčići nije i ne predstavlja šejtana. To je obred kod kojeg se spominje Allah, i sa bacanjem se čini ibadet, jer se prenosi od Poslanika a.s. da je rekao: “Tavaf oko kabe, hodanje od Safe do Merve i bacanje kamenčića je radi spominjanja Allaha.” (Tirmizi).
49. “Pa je bacio kamenčiće, a zatim se zaputio na mjesto klanja kurbana.” Poslanik a.s. je bacao tako što mu je Mina bila sa desne, a kaba sa lijeve strane. A ko baci kamenčiće sa bilo koje strane džemreta uradio je ono što je potrebno po jednoglasnom mišljenju uleme. Sa bacanjem kamenčića na džemretu Akabe potkraćivanjem ili brijanjem kose prestaju ihramske zabrane.
50. “Pa je zaklao 63 (deve) svojom rukom, pa je prepustio Aliji da zakolje preostale, i učinio ga ortakom u kurbanima”. Mjesto klanja je bilo u blizini prvog džemreta na Mini, jer cijela Mina je mjesto gdje se može zaklati kurban. Iz ovog primjera vidimo koliko je bitno lično, svojim rukama, zaklati kurban, jer je Poslanik a.s. zaklao lično 63 deve! Zato nemojmo ni škrtariti prilikom odabira kurbana!
51. Sunnet je na dan bajrama obaviti obrede sljedećim redosljedom: bacanje kamenčića, klanje, brijanje, tavaf. Nema smetnje i da se ovi obredi učine drugačijim redosljedom.
52. “A onda je naredio da se od svake deve uzme komad i da se ti komadi stave u kazan i skuhaju, pa su njih dvojica jela meso kurbana i kušala njihovu čorbu.” Iz navedenog se da zaključiti da hadžija jede meso svoga kurbana. Neki to čak smatraju obavezom!
53. Pored deva, Poslanik a.s. je dao da se zakolju i krave na Mini na ime njegovih supruga, pa im je dio mesa dopremljen.

TAVAFU IFADA, ZEMZEM, TAVAFU VEDA

54. “Zatim je Poslanik a.s. uzjahao i zaputio se ka Bejtullahu i klanjao je u Mekki podne namaz.” Poslanik a.s. je žurio da obavi sve predviđene obrede za taj dan. Tavafu ifada je jedan od sastavnih dijelova hadža, a može se uraditi i poslije prvog dana bajrama. Ukoliko je žena u stanju hajza, ona treba čekati da joj prođe, ili da se vrati kući, ukoliko je to izvodljivo, pa da opet dođe radi tavafa. Međutim, ukoliko to nije moguće, podvezaće se (staviti uloške) i obaviti tavaf.
55. “Pa je došao do Beni Abdu Al-Muttaliba koji su napajali sa vrela Zemzem, i rekao im: ‘Zahvatajte o Beni Abdi Al-Muttalib, a da vas ljudi neće nadjačati u zahvatanju i ja bih zahvatao sa vama. Pa su mu dodali posudu i on se napio iz nje.” Poslanik a.s. se napio vode iz Zemzem vrela stojeći, što ukazuje da je zabrana takvog postupka bliža pokuđenosti nego haramu, a Poslanik a.s. je na ovaj način otklonio nelagodu za one koji se napiju stojeći.
56. U danima tešrika (2., 3., 4. dan bajrama) treba noćiti na Mini. Poslanik a.s. je odobrio pastirima deva da ne provedu sve noći na Mini.
57. Posljednji obred za hadžiju je tavafu el-vedai' - oprosni tavaf. Kaže Ibn Abbas r.a.: “Naređeno je ljudima da njihov posljednje što rade kod Kabe bude tavaf, osim što je od toga oslobođena žena u hajzu.” (Buhari). Nakon ovog tavafa hadžija se vraća kući. Ukoliko bi se polazak oduljio, onda bi opet trebao da obavi oprosni tavaf. Nema smetnje da poslije oprosnog tavafa hadžija kupi poklon, obavi neku obavezu i tome slično. Pohvalno je odmah nakon obavljanja hadžskih obreda zaputiti se kući i vratiti porodici. Kaže Poslanik a.s.: “Put je jedna vrsta kazne; sprećava san, hranu i piće. Pa kada neko od vas završi sa obavezama, neka pohiti kući.” (Buhari).
Uz Allahovu pomoć, došli smo do kraja hadisa o oprosnom hadžu Muhammeda a.s., kojeg prenosi Džabir r.a. i kojeg je zabilježio imam Muslim u svome Sahihu. Molimo Allaha da primi naše ibadete i obrede naših hadžija! Amin!

Ahmed ef. Serdarević

www.serdarevic.ba